

20. EU's låne/leje-direktiv

I kølvandet på EU-Domstolens behandling af Warner-sagen, blev der indført en udlejningsret - en ret til at forbyde udlejning - i flere lande. Nogle steder blev den givet til ophavsmændene, andre steder til producenterne. Det blokerede for gennemførelsen af det indre marked, så Kommissionen fandt det nødvendigt at harmonisere på området.

Udlejningsrettens udbredelse

Da Warner-sagen blev behandlet ved EU-Domstolen, var der hverken i Danmark eller i Storbritannien en særlig lov om udlejning af film, men der var i Danmark en bestemmelse om udlejning af musikværker med den praktiske virkning, at det var forbudt at udleje CD-plader. Jeg har aldrig hørt om nogen, der har spurgt efter ophavsmændenes tilladelse til at udleje. Udlejningen af CD-plader ophørte, og på den måde blev der skabt et salgsmarked for CD-plader.

Johan Schlüters og den danske regerings forklaringer til EU-Domstolen havde ikke til formål at skabe et salgsmarked for videofilm, men at holde de britiske film ude af det danske udlejningsmarked. Kommissionen og de øvrige medlemsstater tog imidlertid den konstruerede argumentation for pålydende - og når det gjaldt musik, var den jo også rigtig nok.

Umiddelbart efter EU-Domstolens dom tilkendegav Francis Maude, medlem af det britiske parlament, sin støtte til en udlejningsret - altså forstået som en ret til at forbyde udlejning! Han lod sig overbevise om, at udlejningsforretningerne i vidt omfang blot udlejede værkerne, så lejerne kunne tage en kopi til sig selv i stedet for at købe et eksemplar. Samme år blev der i Storbritannien vedtaget en udlejningsret for både film og musik, og i overensstemmelse med britisk tradition blev den i *The Copyright, Designs & Patents Act 1988* givet til producenten.

Først med lov nr. 378 af 7. juni 1989 blev der indført en udlejningsret for filmværker i den danske lovgivning, og i overensstemmelse med dansk tradition blev udlejningsretten i § 23, stk. 3, givet til ophavsmanden.

We are now persuaded that some genuine objections need to be met...

Evidence from Japan suggests that over 90 % of rented recordings are copied and this has had a serious effect on the record industry in Japan. If the Japanese experience were repeated here, it would entail lost sales of up to £200 million a year... Unless we [provide such a full exclusive right] there will be a serious impact upon the industry. The specific mischief that we seek to put right is that of rental shops which effectively rent for no purpose other than that of making possible illegal copying. These are the overnight-type rental arrangements whereby one rents a compact disc, tapes it and returns it the next day.

Mr. Francis Maude, Member of Parliament, 24. maj 1988

Mogens Koktvedgaards gratis råd

Tilfældet ville, at det var Mogens Koktvedgaard, der i forsøget på at få mig til at føle mig dum satte mig på sporet af Kommissionens forslag til et direktiv om udlån og udlejning.

Da jeg ringede til ham første gang, ville han gerne rådgive vedrørende mine undersøgelser af retssagen mod Erik Viuff Christiansen, men et par dage senere behøvede han ikke engang at læse min rapport, før han mente, at jeg skulle sætte mig bedre ind i tingene. Han var sikkert den bedste til "at sætte mig bedre ind i tingene", men da det kom til stykket, ville han alligevel ikke.

Min samtale med Mogens Koktvedgaard er gengivet på side 144. Hans reaktion påvirkede mig næppe på den måde, han måske havde håbet. Jeg vidste selv, hvor omhyggelig jeg havde været, og jeg var ikke imponeret over, at han konkluderede på mine undersøgelser uden overhovedet at have læst min rapport.

Et par uger senere fik jeg et ganske kortfattet brev fra ham. Hans gennemsyn af rapporten ændrede ikke hans indtryk af, at jeg "på en række ganske væsentlige punkter havde misopfattet retsudviklingen og retstilstanden vedrørende udleje af videogrammer," men han ville ikke belære mig i så henseende.

Jamen, jeg ville gerne belæres. Det var blandt andet derfor, jeg havde bedt om hans rådgivning. Siden jeg læste Jyllands-Postens artikel om Metronomes sejr ved EU-Domstolen, havde alle undersøgelserne drejet sig om at finde svar på spørgsmålene: Hvor har jeg taget fejl? Hvad har jeg overset?

Hvor svært havde det været for ham at fortælle mig, hvor jeg havde taget fejl, hvis jeg havde taget fejl? Min konklusion var, at jeg nok ikke havde overset noget, men måske var han indblandet på en eller anden måde? Han opnåede i hvert fald ikke at få mig til at droppe sagen. Jeg blev tværtimod endnu mere nysgerrig efter at finde ud af, hvordan det hele hang sammen.

Det vækkede min nysgerrighed, at han først tilbød at hjælpe mig, men efter at han havde fået rapporten og konstateret, at jeg havde misforstået retsudviklingen på en række punkter, ville han end ikke fortælle mig, hvad jeg havde misforstået.

Mit gennemsyn af rapport bibringer mig det indtryk, at De på en række ganske væsentlige punkter har misopfattet retsudviklingen og retstilstanden vedrørende udleje af videogrammer og lignende. Jeg skal ikke forsøge at belære Dem i så henseende, men finder dog anledning til at henlede Deres opmærksomhed på det direktivforslag om udlån og udleje, der gennem nogen tid har været behandlet af EF-myndighederne, og som antageligvis vil blive vedtaget inden længe. Gennem læsningen heraf og af forslaget omfattende forarbejder, vil De nok få en anden opfattelse af den gældende og den kommende europæiske retsorden.

Dette er ment som et godt råd. Det er velment og gratis.

For så vidt angår *filmværker* gælder det efter § 23, stk. 3, at hvis et filmværk er udgivet i form af exemplarsalg til almenheden - hvilket bl.a. og navnlig er praktisk ved *videogrammer* - må de omhandlede eksemplarer videresælges, men de må ikke *udlånes* eller *udlejes*. Når konsumtionen er så snævert begrænset på dette område, skyldes det de høje fremstillingsomkostninger for værker af denne type og den store fare for ulovlig eksemplar fremstilling (piratkopiering), jf. nærmere Bet. 1000/84 om Film- og Videogramspørgsmål.

Mogens Koktvedgaards Lærebog i Immaterialret, 2. udgave 1991

Mogens Koktvedgaards lærebog i immaterialret

Jeg startede med at læse hans *Lærebog i immaterialret*, som han havde anbefalet i telefonsamtalen. En gennemlæsning afslørede ikke noget, jeg havde overset, men jeg fandt en besynderlig forklaring på udlejningsretten i § 23, stk. 3, sammen med en henvisning til betænkningen om *Film- og Videogramspørgsmål*, som han mere end nogen anden havde været ansvarlig for (side 152).

Det var måske forklaringen på, hvorfor han blev så ophidset over min rapport? Jeg havde gjort meget ud af, at alle under retssagen mod Erik havde glemt ophavsretslovens § 25. Da jeg læste betænkningen om *Film- og Videogramspørgsmål*, fandt jeg ud af, at også ophavsretsudvalget havde glemt § 25.

Der er en mærkelig uoverensstemmelse mellem betænkningen og lærebogen. Skal man tro betænkningen, var det mest af alt en forglemmelse, at spredning af film ikke var medtaget i § 23 i 1961, og det forklarede ophavsretsudvalget med en teori om, at spredning af film dengang var uden praktisk betydning.

Da § 23, stk. 3, i 1989 blev indført, understregede Kulturministeriet og Johan Schlüter da også begge, at den nye regel skulle tillade videresalg.

Ikke desto mindre gav Mogens Koktvedgaard i lærebogen en ny begrundelse for at forbyde udlån og udlejning af videogrammer: Det var de høje fremstillingsomkostninger for filmværker og den store fare for ulovlig eksemplar fremstilling (piratkopiering). Det er totalt nonsens også ud over det faktum, at der hverken offentligt eller i Folketinget havde været en debat herom.

Videoudlejningen i Danmark lå på et ret højt niveau. FDV udlejede mange videokassetter, så § 23, stk. 3, kunne selvfølgelig ikke bruges til at forhindre piratkopiering. Det var jo ikke sådan, at præcis FDV's kassetter ikke kunne kopieres, og dem måtte man godt udleje. Det virkede som om, at Mogens Koktvedgaard i lærebogen ville bortforklare den sande baggrund for § 23, stk. 3, og jeg blev endnu mere skeptisk.

År	Salg	Leje	I alt
1984	-	278	278
1985	-	377	377
1986	-	460	460
1987	-	425	425
1988	-	305	305
1989	8	255	263
1990	57	279	279
1991	113	196	309
1992	140	166	306
1993	227	174	401

FDV's omsætningstal i mio. kr.

Mine kilder

Jeg satte mig for at undersøge direktivforslaget, og jeg var vidt omkring for at få fat på det alt sammen. Noget skulle købes hos Schultz Information, andet fik jeg fra Kommissionens og Parlamentets informationskontorer, Kulturministeriet og Udenrigsministeriet, og endelig skaffede Kim Behnke erklæringerne til optagelse i Rådets protokol. Parlamentets informationskontor har bekræftet, at denne liste over de officielle dokumenter om låne/leje-direktivet er komplet:

- 24/01-1991 Kommissionens forslag til Rådets direktiv: KOM(90) 586.
- 03/07-1991 Udtalelse fra Det økonomiske og sociale Udvalg.
- 12/02-1992 Parlamentets ændringsforslag i første høringsrunde.
- 30/04-1992 Kommissionens reviderede forslag: KOM(92) 159.
- 26/05-1992 Formandskabets kompromisforslag: 6796/92.
- 18/06-1992 Rådets fælles holdning.
- 30/06-1992 Rådets begrundelse.
- 03/07-1992 Meddelelse fra Kommissionen vedrørende Rådets fælles holdning.
- 28/10-1992 Parlamentets ændringsforslag i anden høringsrunde.
- 09/11-1992 Udtalelse fra Kommissionen.
- 19/11-1992 Rådets direktiv 92/100/EØF om udlejnings- og udlånsrettigheder.

Jeg fulgte den internationale debat i *European Video Review*, der var oprettet med EU-støtte for at informere om videobranchen, *Screen Digest*, den professionelle filmbranches fagblad, samt diverse aviser og fagblade. I øvrigt korresponderede jeg med Norman Abbott, formand for British Videogram Association (BVA), og jeg købte Blackstone's Guide til *The Copyright, Designs & Patents Act 1988*, der indførte udlejningsretten i Storbritannien. Fra disse kilder fik jeg et ganske andet indtryk af direktivet, end Mogens Køktvedgaard forsøgte at forlede mig til at tro.

It should be noted that the right to control the rental of sound recordings and films is conferred only on *producers* and not on authors (for example, composers) and performers. It was felt by the government that owners of these underlying copyrights are already entitled to prevent recording without consent and that if they also were given the new rental right, this might confer upon them too powerful control over subsequent exploitation of their works. Thus, it is left for authors and performers to ensure that in their contractual negotiations with record and film producers, the royalty position with regard to rental is taken into account. This approach can be criticized on two scores: first, it is an interesting demonstration of the way in which the entrepreneurial copyright interests have been given greater protection than those of authors in the traditional sense; secondly, it is likely that, in practice, many authors and performers will not have sufficient bargaining strength to ensure that their contracts provide them with any, or a satisfactory, share in the proceeds of rental rights.

CURRENT EC RENTAL LEGISLATION

** In SPAIN the author has an exclusive rental and lending right applicable to producers of phonograms and videograms. Since the Copyright Act 1987 came into force, no practice with respect to rental right has yet been established **

** In the UK the Copyright Act 1988 grants an exclusive rental right to copyright holders but not to authors such as music composers or film directors **

** In ITALY an exclusive rental right exists but only for authors whose works have been recorded on "phonograph records, cinematographic films, metal tapes or any analogous material or mechanical contrivance for reproducing sounds or voices" **

** In FRANCE an exclusive rental right for phonogram and videogram producers exists (Law no. 85 - 660, July 3 1985) but is not exercised in practice **

** In GERMANY authors have no exclusive right and cannot authorize or prohibit rental, although this is currently being considered **

European Video Review Issue 1, juli 1992

Baggrunden for Kommissionens forslag

Den britiske lov blev kritiseret for ikke at give udlejningsret til ophavsmændene, der var i så svag forhandlingsposition over for producenterne, at det blev anset for tvivlsomt, om de ville få en andel af indtægterne ved udlejning.

Under alle omstændigheder var der stor forskel på, hvordan udlejningsretten blev indført i de forskellige europæiske lande. Det blev illustreret allerede i første nummer af *European Video Review*, hvor retstilstanden i de største medlemsstater blev ridset op. Divergenser i ophavsretslovene var et åbenlyst problem i forhold til ambitionen om at gennemføre det indre marked inden udgangen af 1992.

Retssagen mod Erik Viuff Christiansen var selve retsgrundlaget for direktivet. Den havde afsløret et problem i forhold til samhandelen, og det var netop for at løse det problem, at Kommissionen fandt det nødvendigt at harmonisere. Det er omhyggeligt beskrevet i direktivforslagets afsnit 43: "Retsgrundlaget".

Sagen blev også omtalt i *European Video Review* i en interessant sidehistorie, hvor det fremgår, at Warner af EU-Domstolen blev advaret om, at grænserne ville forsvinde i 1993. Det fremgår direkte, at dommen blev opfattet som midlertidig.

Warner Home Video is among the many companies that are beginning to confront the reality that the new directive and the single market will bring. The giant entertainment group went before an EC court three years ago when Warner product was parallel-imported into Denmark. The court temporarily sided with Warner, but warned the company that from January 1993, when Europe's borders disappear, parallel importers will be considered free-market entrepreneurs.

European Video Review Issue 2, oktober 1992

RETSGRUNDLAGET

43. Forskelle i retsreglerne med hensyn til udlejningsrettigheder, jf. kapitel I i direktivet, har en negativ indvirkning på det interne markeds funktion. I særdeleshed kan den frie udveksling af varer berøres. Hvis ophavsmænd og/eller indehavere af beslægtede rettigheder i en medlemsstat har eneret til at forbyde udlejning af f.eks. videokassetter, hvorimod en sådan eneret ikke består i en anden medlemsstat, kan dette medføre, at erhvervsdrivende mister interessen i at eksportere til den første medlemsstat, fordi de frygter, at udnyttelse via udlejning vil blive forbudt dér. Dette gælder i hvert fald for produkter, der primært markedsføres via udlejning.

I en dom afsagt den 17. maj 1988 i sagen Warner Bros., Inc. m.fl./E. V. Christian-
sen udtalte EF-Domstolen således følgende:

“Det må imidlertid konstateres, at videogrammer ikke blot omsættes ved salg, men i stigende omfang også ved udlejning til private, som er indehavere af videobåndoptagere. Muligheden for at forbyde udlejning i en medlemsstat kan derfor indvirke på handelen med videogrammer i denne stat og følgelig indirekte påvirke samhandelen inden for Fællesskabet med disse varer. En lovgivning som den, der ligger til grund for hovedsagen, må derfor i henhold til Domstolens faste praksis betragtes som en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, som er forbudt i henhold til Traktatens artikel 30.”

De bestemmelser, der henvistes til, var den i henhold til dansk ophavsretslov hjemlede ret til for ophavsmanden til et musikalsk værk eller et filmværk at tillade eller forbyde udlejning af disse værker; rettighedshaveren i Danmark havde forbudt udlejning af de pågældende videokassetter i Danmark. I sit videre ræsonnement accepterede EF-Domstolen imidlertid, at udlejningsrettigheden var berettiget i henhold til EØF-traktatens artikel 36. Ifølge EF-Domstolen gælder dette således uanset, at divergenser mellem medlemsstaternes lovgivninger vedrørende udlejningsrettigheder indirekte kan påvirke samhandelen inden for Fællesskabet. En harmonisering af medlemsstaternes lovbestemmelser vedrørende udlejningsrettigheder er derfor nødvendig af hensyn til det indre markeds funktion, navnlig med henblik på fri udveksling af varer og tjenesteydelser.

Endvidere vil en eneret til udlejning give rettighedshaveren mulighed for at udnytte sine produkter effektivt inden for forskellige markedssegmenter samt skabe basis for nye udnyttelsesformer. Tillægges der en eneret til udlejning vil dette samtidig sikre indehaveren en større indtægt. I en medlemsstat, hvor der eksisterer en eneret til udlejning, vil konkurrencevilkårene således være bedre end i en medlemsstat, hvor der ikke gælder en sådan eneret. Rettighedshaverne og dermed økonomien er som en konsekvens af den bedre retsbeskyttelse mere gunstigt stillet.

Direktivet sikrer en ensartet retsbeskyttelse for så vidt angår markedsføring af kulturprodukter via udlejning. Derved vil der blive skabt en ensartet retlig struktur, som industrien i hele Fællesskabet kan henholde sig til og basere sig på. Industrien vil således kunne operere inden for hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår.

Hjemmemarkedsvilkår i hele det indre EF-marked

Hvorfor var et harmoniseringsdirektiv om udlåns- og udlejningsretten nødvendigt? Udgangspunktet var, at udlejningsretten er en særlig ret til at forbyde udlejning af udgivne eksemplarer. Det forhindrer, at forbrugeren lejer eksemplaret og kopierer det. Det var begrundelsen, da udlejningsretten i 1985 blev indført i Danmark og da udlejningsretten i 1988 blev indført i Storbritannien. Begge steder mente man, at udlejning var til skade for ophavsmanden og/eller producenten.

Retssagen mod Erik Viuff Christiansen afslørede et problem i forhold til samhandelen mellem medlemsstaterne, når det drejede sig om eksemplarer, der især blev omsat ved udlejning. Johan Schlüter påstod i sagen, at også udlejning af filmværker var til skade for rettighedshaverne, og at man i Danmark havde indført en særlig ret til at forbyde udlejning af musikværker og filmværker. Hvis udlejning er forbudt i Danmark, vil det indirekte påvirke samhandelen, idet danske videoudlejere så vil undlade at importere videogrammer fra England, hvor de gerne må udlejes. Det fører således til, at Fællesskabet opdeles i separate markeder.

Det var nødvendigt at harmonisere udlejningsretten, fordi synderen var de divergerende lovgivninger i de forskellige medlemsstater. En anden løsning kunne være helt at afskaffe udlejningsretten, men det ville underkende det anerkendte behov for en udlejningsret og tilsidesætte nationale lovgivninger. Kommissionen valgte at harmonisere lovene i EU på et højt beskyttelsesniveau.

En ensartet retsbeskyttelse for så vidt angår markedsføring af kulturprodukter ved udlejning sikrer en retlig struktur, som hele Fællesskabet kan forholde sig til. Som de andre harmoniseringsdirektiver var det formålet, at aktørerne på markedet kunne operere inden for hele det indre EF-marked på hjemmemarkedsvilkår.

Direktivet var et af de 1400 direktiver om harmonisering af medlemsstaternes lovgivninger med henblik på at gennemføre det indre marked, og Kommissionen havde forberedt sig grundigt. Dens undersøgelser, konklusioner og løsninger kan læses i direktivforslaget, der blev offentliggjort den 24. januar 1991.

Kommissionens direktivforslag

Kommissionens direktivforslag på 68 sider består af tre dele:

Del 1: På 30 sider fordelt på 46 nummererede afsnit gennemgås formålet med det foreslåede direktiv. Der redegøres for retsbeskyttelsen i hver medlemsstat for sig, og nødvendigheden af at harmonisere og indføre foranstaltninger på fællesskabsplan begrundes udførligt.

Del 2: På 29 sider er de enkelte direktivbestemmelser forklaret og begrundet. Det er angivet, hvordan Kommissionen forestiller sig, at udlåns- og udlejningsrettighederne håndteres i praksis. Der skelnes klart mellem de forskellige typer af rettighedshavere, som ifølge Kommissionen alle bør tilgodeses og have andel i et eventuelt udlejningsmarked.

Del 3: De sidste 9 sider er det konkrete direktivforslag.

8. Kommerciel udlejning (omhandlet i kapitel I) af navnlig compact discs og videokassetter er inden for de sidste år blevet stadig mere udbredt i medlemsstaterne. Navnlig compact discs udlejes primært med henblik på kopiering til privat brug, således at lejeren dermed slipper for selv at købe dem. Den tekniske kvalitet af compact discs forringes ikke selv efter hyppig brug, og udlejning med henblik på kopiering er således ikke blot økonomisk attraktivt for forbrugeren.

Da produktionen af fonogrammer er beregnet med henblik på salgsmarkedet, medfører udlejning som sådan og navnlig kopiering i forbindelse hermed betydelige tab til skade for ikke alene ophavsmænd og udøvende kunstnere, men også for fonogramproducenter og dermed også for udvalget af kulturprodukter.

Retstilstanden i de forskellige medlemsstater (om udlejning):

12. I Danmark gælder der en eneret til udlejning, for så vidt angår eksemplarer af musikalske værker - det være sig i form af partiturer, fonogrammer eller andet - til fordel for komponister. Der gælder ingen udlejningsret til fordel for fonogramproducenter jf. § 23, stk. 2 og 1, i den danske ophavsretslov. Ophavsmænd til filmværker og edb-programmer har eneret til udlejning (jf. § 23 i ophavsretsloven). Set fra et juridisk synspunkt kan dette anses for en indskrænkning i princippet om konsumtion af spredningsretten. Ophavsmænd til musikalske værker, filmværker samt til edb-programmer kan således forbyde udlejning af deres værker også efter offentliggørelse.

15. I Det Forenede Kongerige hjemler sec. 18(2) i den engelske ophavsretslov af 1988 en eneret til udlejning for ophavsmænd til edb-programmer og for producenter af fonogrammer og film. En sådan eneret gælder derimod ikke til fordel for ophavsmænd såsom komponister eller filminstruktører og ej heller til fordel for udøvende kunstnere, selv om det netop er deres specielle bidrag, der giver fonogram- eller filmproduktet dets unikke karakter.

Retstilstanden i de forskellige medlemsstater (om udlån):

22. I Danmark eksisterer der en eneret til udlån til fordel for ophavsmænd til filmværker og edb-programmer. Da film og edb-programmer indtil videre ikke - på f.eks. offentlige biblioteker - har været gjort til genstand for udlån i større omfang, kan man ikke helt vurdere virkningen af en sådan rettighed.

I henhold til en særlig lov om offentligt udlån (lov nr. 307 af 9. juni 1982 om biblioteksafgift med senere ændringer jf. lovbekendtgørelse nr. 455 af 23. juni 1989) er ophavsmænd af enhver art samt udøvende kunstnere berettiget til vederlag i form af biblioteksafgift for udlån af deres værker på offentlige og andre biblioteker, dog med undtagelse af videnskabelige biblioteker.

Retten til vederlag kan ikke overdrages, og forlæggere i Danmark kan derfor ikke erhverve ret til biblioteksafgift. Retten kan ej heller overgå ved død.

Ophavsmænd og producenter

Kommissionen og Blackstone skelnede klart mellem ophavsmænd (“authors”) og producenter. Blackstone nævnte komponister som eksempler på ophavsmænd, og Kommissionen gik et skridt videre og skrev direkte “komponister” i omtalen af § 23, stk. 2, om ophavsmændenes udlejningsret til musikværker i den danske lov (afsnit 12). I overensstemmelse med den traditionelle opfattelse af ophavsmænd og producenter blev den britiske lov beskrevet sådan, at udlejningsretten tilhører producenter af fonogrammer og film, men ikke ophavsmænd som komponister og filminstruktører og heller ikke de udøvende kunstnere. Formuleringen tyder på, at Kommissionen fandt dette urimeligt (afsnit 15).

Afsnit 8 sammenholdt med afsnit 12 viser, at Kommissionen opfattede udlejningsretten som “en ret til at forbyde udlejning”. En sådan ret var begrundet i, at udlejning er til skade for det salgsmarked, som fonogrammerne var beregnet til.

Kommissionen var opmærksom på de ophavsretlige hovedretninger og forskellen på, hvem de beskytter. Artikel 2 er en central bestemmelse, hvori det præciseres, hvem der skal have udlåns- og udlejningsrettigheder. Den harmoniserede løsning indebærer, at alle involverede parter får tildelt disse rettigheder (næste side).

Der er omhyggeligt redegjort for dette valg i bemærkningerne til artikel 2, og konsekvensen er, at udnyttelse af udlejningsmarkedet kræver, at alle samtykker, mens hver part alene kan forbyde udlejning i henhold til sine egne rettigheder.

Den forsvundne klage nr. 33.354

Intet tyder på, at Kommissionen havde læst min klage fra 1989 efter indførelsen af § 23, stk. 3. Jeg havde bedt Kommissionen om øjeblikkelig indgriben på grund af forfølgelsen af Erik Viuff Christiansen og Risskov Bibliotek, og alligevel skrev Kommissionen, at den ikke kunne vurdere virkningen af udlånsretten, idet film og edb-programmer ikke har været gjort til genstand for udlån i større omfang!

Hvis Kommissionen havde læst klagen, havde den vidst, at udlån af film var ophørt, fordi FDV og IFPI havde annekteret ophavsmændenes rettigheder og med trusler om retssager og erstatningskrav havde skræmt bibliotekerne fra at udlåne. Intet tyder i øvrigt på, at Kommissionen var klar over, at udlejningsretten for film først blev indført i 1989 og slet ikke eksisterede under retssagen mod Erik.

Der er slående forskel på den virkelighed, hvor FDV og IFPI havde overtaget kontrollen med det danske marked og bremset udlån fra bibliotekerne (bortset fra de udvalgte film, der var “clearet” til udlån), og Kommissionens beskrivelse af den danske ophavsretslov. Beskrivelsen er nemlig baseret på lovens ordlyd, og den så FDV og IFPI stort på. Det ser ikke ud til, at Kommissionen vidste, at forbuddet mod udlejning kun vedrørte importerede videogrammer. FDV's udgivelser kunne godt udlejes. Filminstruktørerne, altså ophavsmændene i § 23, stk. 3, havde ikke noget imod udlån og udlejning. Hvis deres værker blev lånt ud på bibliotekerne, var de i det mindste berettiget til at få en andel af biblioteksafgiften.

Artikel 1

Harmoniseringens genstand

1. Medlemsstaterne indfører i overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel, jf. dog artikel 5, ret til at tillade eller forbyde udlejning og udlån af originalværker og eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker samt af andre frembringelser, der er nævnt i artikel 2, stk. 1.
2. I dette direktiv forstås ved "udlejning": det forhold, at et værk med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel for et begrænset tidsrum stilles til rådighed med henblik på brug.
3. I dette direktiv forstås ved "udlån": det forhold, at et værk for et begrænset tidsrum og ikke med henblik på direkte eller indirekte økonomisk eller kommerciel fordel stilles til rådighed med henblik på brug via offentligt tilgængelige institutioner.
4. Salg eller anden form for distribution af originalværker, eksemplarer af ophavsretligt beskyttede værker og andre frembringelser, jf. artikel 2, stk 1, medfører ikke, at de i stk. 1 omhandlede rettigheder udtømmes.

Artikel 2

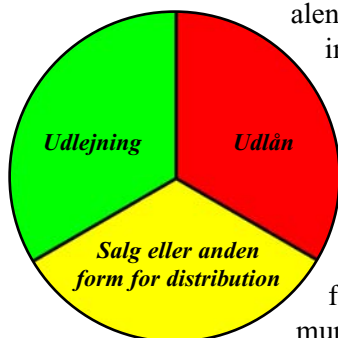
Rettighedshavere samt værker, der er genstand for udlejnings- og udlånsrettigheder

1. Eneretten til at tillade eller forbyde udlejning og udlån tilkommer
 - ophavsmanden, for så vidt angår hans originalværk eller eksemplarer heraf
 - den udøvende kunstner, for så vidt angår optagelsen af hans fremførelse
 - fremstilleren af fonogrammer, for så vidt angår hans fonogrammer, og
 - producenten af den første optagelse af en film for så vidt angår den originale film eller kopier heraf. I dette direktiv forstås ved film filmværker, audiovisuelle værker og levende billeder, hvad enten de er ledsaget af lyd eller ej.
2. I dette direktiv anses den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk som "ophavsmand" eller som en af "ophavsmændene". Medlemsstaterne kan bestemme, at andre skal anses som medindehavere af ophavsretten.

Rådets Direktiv 92/100/EØF (låne/leje-direktivet), 19. november 1992

Spredningsrettens tredeling

Direktivets hovedpunkt var at opdele spredningsretten, så en udgivelse ikke i sig selv medførte, at rettighedshaveren havde givet samtykke til udlån og udlejning. Tidligere kunne udgivne eksemplarer af et værk "spredes". Fremover skulle der være forskel på "udlejning", "udlån" og "salg eller anden form for distribution". Kommissionen forstod samtidig, at udlejningsmarkedet for især film var en helt ny indtægtskilde, og den fandt det urimeligt, at producenterne

alene skulle høste hele denne uforudsete gevinst. Der er ingen tvivl om, at det var med velberådet hu, at de nye rettigheder ikke alene blev givet til producenterne, men også til ophavsmænd og udøvende kunstnere. Det er jo især deres fortjeneste, hvis et værk bliver en succes hos forbrugerne (afsnit 2.1.3). En film bliver til i et samarbejde mellem mange kreative mennesker, f.eks. manuskriptforfatter, komponist og fotograf, der også kan tildeles ophavsret. Som minimum anses filmens ledende instruktør som ophavsmand.

2.1.2 Begrebet "ophavsmand til en film" omfatter i de fleste medlemsstater kun de fysiske personer, der har bidraget til produktionen af en film. Også spørgsmålet om, hvem der kan anses som værende ophavsmand til en film (filminstruktøren, manuskriptforfatteren m.v.) besvares forskelligt i medlemsstaterne.

Begrebet "ophavsmand til en film" anvendes i andre medlemsstater med henblik på at definere, hvem der er filmproducenten. I disse lande indrømmes filmproducenten kun en såkaldt "copyright"-beskyttelse. Fysiske personer, som har frembragt kreative bidrag til en film, såsom filminstruktører og manuskriptforfattere, indrømmes derimod ingen beskyttelse eller i hvert fald kun en meget beskeden.

I artikel 2, stk. 1, angives ophavsmanden til et værk samt producenten af en optagelse af et filmværk eller levende billeder. Dette indebærer altså for den anden gruppe af medlemsstaters vedkommende, at udlejnings- og udlånsrettigheder i disse lande tilkommer de fysiske personer, der i overensstemmelse med national lovgivning anses som ophavsmænd til en film, samt tillige producenterne af en film som led i en beskyttelse af beslægtede rettigheder. Filmproducenter som sådanne tillægges endnu ikke i samtlige medlemsstater nogen egentlig ret.

2.1.3 Stk. 1 omfatter alle hovedgrupper af rettighedshavere, hvis værker og beskyttede produkter udlejes og udlånes. Selv om f.eks. fonogrammer og videogrammer generelt markedsføres - eller i hvert fald forberedes til markedsføring - af producenterne, er der ikke nogen rimelig grund til ikke at tillægge ophavsmænd til værker samt udøvende kunstnere en selvstændig udlejnings- og udlånsret, da deres personlige indsats er af altafgørende betydning for et fonograms eller et videograms succes hos forbrugerne.

Det ville være uheldigt, om man - til forskel fra producenterne - ignorerer skabere og udøvende kunstnere, hvis indsats netop er af afgørende betydning for den kulturelle "produktion" inden for Fællesskabet, fordi de - om man så at sige - "leverer" selve "indholdet" på de værbærende medier. Endvidere tager den moderne copyright altid sigte på at tilvejebringe en balance mellem forskellige kategorier af rettighedshavere, og dette skal principielt ikke anfægtes til skade for skabende og udøvende kunstnere.

- - -

Der er ikke noget, der tyder på, at producenter i urimeligt omfang vil blive afskåret fra at udnytte et værk ved udlejning eller udlån. Hvis de ønsker at forbyde, at tredjemand udlejer deres værk, kan de gøre noget sådant i henhold til deres selvstændige rettigheder. Dette skyldes det forhold, at selv om ophavsmanden eller den udøvende kunstner tillader en tredjemand ret til udlejning, så vil en licens stadig kun være gyldig, hvis alle involverede parter samtykker som led i deres respektive rettigheder.

Hvis derimod producenter ønsker at tillade udlejning, skal de erhverve rettighederne fra de involverede ophavsmænd og udøvende kunstnere. Dette vil normalt ikke være vanskeligt for dem, da de generelt står i en stærk forhandlingsposition.

EC directive threatens video industry

European Commission has published a draft directive on copyright issues relating to rental and lending rights which threatens to undermine fundamental aspects of the video business. It gives non-waivable rights to royalties from video rental to "authors" (which could include writers and directors) and "performing artists" (which could include all actors and soundtrack musicians) as well as producers. Moreover, this "right to an adequate part of the remuneration" would only be handled by a collecting society - not a distributor. It implies a compulsory collection system from video dealers carried out by collecting societies.

In the directive, there is a danger producers become simply one of a string of holders of so-called "neighbouring rights" - this could mean film producers ceased to have rights outside the European Community where the neighbouring right concept is not recognized. Another part of the directive prohibits limitation of sell-through distribution contracts by territory, meaning distributors will be forced to buy language or pan-European rights. The directive applies to existing as well as future video programmes.

Screen Digest, januar 1991

Den internationale debat

Det er helt umuligt at finde lighedspunkter mellem direktivforslagets tekst og den internationale debat på den ene side og på den anden side Mogens Koktvedgaards beskrivelse af en kommende europæisk retsorden, hvor de nationale licenstagere skal regere i hvert sit område fri for konkurrence fra de andre områder. Det sidste må være producenternes store ønske, men Europas videoindustri blev mobiliseret for at kæmpe mod Kommissionens direktivforslag. Hvorfor nu det?

Direktivforslaget var kontroversielt, fordi Kommissionens udgangspunkt i forhold til videobranchen var helt forkert. Udlejning af videofilm var ikke til skade for rettighedshaverne. Tværtimod var udlejning af videofilm blevet filmbranchens største indtægtskilde. Der var intet, videobranchen frygtede mere, end at der blev pillet ved retten til at udleje videofilm. Storbritannien havde ganske vist indført en udlejningsret for film allerede i 1988, men den blev givet til producenterne, og de kunne ikke drømme om at forbyde udlejning. Modstanden skyldtes frygten for, at *kunstnerne* fik noget at skulle have sagt. Det ville være forfærdeligt, hvis de fandt på at forbyde udlejning - og Kommissionen tænkte tydeligvis på kunstnerne!

Kommissionsforslaget tog udgangspunkt i Warner-sagen, hvor Kommissionen anerkendte Johan Schlüters argumentation, så den troede faktisk, at udlejning af videofilm var til skade for rettighedshaverne. Samtidig opfattede Kommissionen den danske ophavsretslov bogstaveligt og troede derfor, at § 23, stk. 2 og stk. 3, var blevet til for ophavsmændenes, altså komponisternes og filminstruktørernes, skyld. Harmonisering til ophavsmændenes fordel var meget, meget langt fra, hvad de enevældige producenter i Storbritannien ønskede sig.

"It's the fruits of people who don't have their feet on the ground," says British Videogram Association director general Norman Abbott. "It's a theoretical document written by erudite theoreticians and is not about what happens in real life."

FIAPF (International Federation of Film Producers Associations) managing director Andre Chaubeau is keeping a brave face about the success of the campaign when he says: "I have to be optimistic because the text is so unacceptable. It is insane."

It (the proposal) appears to be ignorant of the fundamental workings of video as an industry. Rental in the recorded music industry is parasitical whereas for video it's the backbone in all but a couple of European territories - France for one.

European Video Review Issue 1, juli 1992

Formanden for den britiske videobranche, Norman Abbott, var rasende og lagde ikke skjul på det, da han udtalte til *European Video Review*: "Det er et teoretisk dokument, skrevet af lærde teoretikere, og handler ikke om, hvad der sker i den virkelige verden."

Jeg tænkte, at han burde vide, hvorfra den vanvittige idé stammer, at udlejning af videofilm er skadelig, så jeg skrev til ham og fortalte om Warner-sagen. Det så ikke ud til, at han forstod det, men han svarede pænt med en redegørelse for sin organisations holdning: Den bedste måde at sikre sig et vederlag for udlejning er at lægge det på priserne, når man sælger videokassetterne til udlejerne!

Støttet af Storbritannien, der ikke anerkendte ophavsmændenes rettigheder, fik videobranchen til sidst overtalt Kommissionen til i artikel 2, stk. 5 og 6, at give medlemsstaterne mulighed for at indføre en national formodningsregel, hvorved ophavsmænd og udøvende kunstnere formodes at have overdraget udlejningsretten til producenten mod til gengæld at få et vederlag for udlejningen.

My Association has campaigned nationally within the UK and internationally through the International Video Federation for the abandonment or drastic amendment of the EC directive on rental right. The latest version of that directive (which we believe is virtually certain to be approved by the Council of Ministers very soon) is much less damaging to the video industry than earlier drafts. Our future concern is to ensure that the UK laws which will need to be enacted to give effect to the directive are as benign as possible. No doubt you will campaign in a similar way within Denmark.

We have had a rental right in the UK since the passage of the Copyright Act in 1988.

We believe that there should be no EC levies on the rental of video recordings in the UK and that it is up to the copyright owners, authors or licensees to recover the royalties they require in respect of the subsequent rental of their products by setting the prices to wholesalers and retailers accordingly.

Norman Abbott (BVA) til Laserdisken, 9. november 1992

European Video Review Issue 1 og 2, juli og oktober 1992

Konklusion

Direktivet blev vedtaget den 19. november 1992, og et fælles marked uden indre grænser skulle gennemføres senest den 1. juli 1994. Hvis et værk kunne udlejes, kunne det udlejes i hele EU. Hvis udlejning var forbudt, var det forbudt i hele EU. Ifølge *European Video Review* var der to store vindere: ophavsmændene, der som minimum fik økonomisk andel af indtægterne fra udlejningsmarkedet, samt de, der allerede var involveret i parallelimport. Taberne, hvis der var nogen, var filmproducenterne, der fremover skulle dele indtægterne med ophavsmændene, men efter indførelsen af formodningsreglen kunne selv Norman Abbott leve med det.

Wim Verstappen, a board member of the Dutch audiovisual copyright association (VEVAM), said that with the passing of the directive, "parallel imports are going to be a fact of life. It will no longer be possible to restrict imports to a nation. Once a deal is legal, it's legal throughout the EC."

"The Commission doesn't want borders," says VEVAM's Verstappen. "You can try to disguise a barrier cleverly by calling it a non-tariff, but once they find out that it's a real barrier, they will stop it."

Although the directive will challenge price and time structures in the EC, companies will still be able to purchase language rights. Verstappen compares the situation to the US, where once you have the rights in one state, you have them in all 50 states.

European Video Review Issue 2, oktober 1992

Debatten i Danmark

I Danmark var der ingen - absolut ingen - debat eller omtale af direktivets forsøg på at harmonisere udlejningsretten for at rette op på den indirekte påvirkning, der trods alt var blevet resultatet af EU-Domstolens godkendelse af en udlejningsret i FDV's retssag mod Erik Viuff Christiansen. Ikke et ord om, at ophavsmændene skulle have andel af indtægterne fra udlejningsmarkedet, og ikke et ord om, at de indre grænser skulle nedbrydes og parallelimportørernes position styrkes.

I stedet var der pludselig en historie om, at bibliotekernes udlån var truet. Mere end et år efter direktivforslagets offentliggørelse kunne man i bl.a. Det Fri Aktuelt læse, at et EF-direktiv var på vej til at underminere kulturformidlingen via bibliotekerne. Ifølge pressen skulle forfattere og forlag have mulighed for at sige nej til bibliotekerne, der udlånte bøgerne. Danmarks Biblioteksforening advarede Folketingets Kulturudvalg om, at direktivet kunne betyde et stop for udlån af musik. "Forslaget er i det hele taget et angreb på informationsfriheden," udtalte Carsten Frederiksen fra Danmarks Biblioteksforening til Det Fri Aktuelt, hvor han også besværede sig over, at han og Statens Bibliotekstjeneste ikke tidligere var blevet orienteret om de radikale forandringer, som EU lagde op til på biblioteksområdet, og han frygtede, at løbet allerede var kørt.

FREDAG 31. JANUAR 1992

DET FRI AKTUELT 5

EF KAN FJERNE PLADER FRA BIBLIOTEKER

Pladeselskaber vil have musikken ud af bibliotekerne, og selv bogudlånter risikerer at blive ramt af et nyt EF-direktiv

Af Michael Seidein

BRUXELLES (Det Fri Aktuelt): Folketingets kulturudvalg får i næste uge en alvorlig skrivelse fra Danmarks Biblioteksforening. Foreningen advarer mod et EF-direktiv, der i realiteten kan betyde stop for udlån af musik på danske biblioteker. Hvis direktivet går igennem i dets nuværende form, bliver der også lukket for fremtidigt udlån af videoer. Hermed vil bibliotekerne være tilbage i deres gamle rolle som formidlere af bøger, og de vil miste kontakten med de tusindvis af unge, der kun kommer på biblioteket for at låne plader.

Selv bibliotekernes hidtidige rolle som formidler af bøger vil blive svækket. For ifølge EF-direktivet skal både forfattere og forlag have mulighed for at sige nej til biblioteker, der ønsker at udlåne deres bøger.

IMOD DANSK TRADITION

»Det er i strid med hele den

danske bibliotekstradition, og forslaget er i det hele taget et angreb på informationsfriheden,« siger Carsten Frederiksen fra Danmarks Biblioteksforening til Det Fri Aktuelt. Han nævner, at der allerede er eksempler på, at udgiverne nægter at stille meget dyre publikationer til rådighed for bibliotekerne.

Direktivet opererer også med et krav om, at udlånlende forfattere af oversatte bøger på danske biblioteker skal have en afgift for at stille bøgerne til rådighed. Det vil enten betyde, at de skal have et særskilt honorar eller have del i de danske bibliotekspenge. Kulturministeriet mener, at det er taget højde for dette krav i den nye danske biblioteksløvs ved, at f.eks. en englandske forfatter kan få del i de danske bibliotekspenge, hvis han skriver på dansk.

Det er mere end tvivlsomt, om EF og de meget aktive danske agenter for de udenlandske forfattere kober dette forsøg på at undgå EF-lovgiv-

ningen. Bliver Danmark underkendt ved EF-Domstolen i Luxembourg i tilfælde af en retssag, vil det betyde en betydelig ekstra-udgift for det i forvejen økonomisk betragtede biblioteksvæsen. Ca. 40 procent af samtlige bøger på de danske biblioteksskylde er udenlandsk.

UNGE BLIVER VÆK

Direktivet åbner en mulighed for, at bøgerne kan holdes uden for direktivets krav om, at forlag og forfattere kan forbyde udlån.

»Men spørgsmålet er, hvor længe en sådan undtagelsesbestemmelse holder. Problemet er, at der med direktivet bliver hamret en pæl igennem princippet om, at forfattere mod vederlag - i Danmark i form af bibliotekspenge - er forpligtet til at stille deres værker til rådighed for offentligheden,« siger Carsten Frederiksen.

Der bliver ikke tale om undtagelsesbestemmelser for musik og videoer: »Her er den udenlandske andel endnu større, end for bøgerens vedkommende, og vi kan risikere, at pladeselskaberne fra den ene dag til den anden siger nej til pladelandet. Det vil betyde, at bibliotek-

Hvis direktivet går igennem, vil mange års forsøg på at gøre bibliotekerne til almene kulturcentre være spildt, mener kritikere

kerne i løbet af kort tid vil blive tømt for musik,« siger Carsten Frederiksen.

LØBET NÆSTEN KØRT

Hermed vil mange års forsøg på at gøre bibliotekerne til almene kulturcentre være spildt. De mange børn og unge, som kun eller først og fremmest låner musik, vil holde sig væk og miste ethvert forhold til biblioteket. Side-effekten ved pladelandet, nemlig at de unge

ofte tager en bog med, forsvinder,« siger Carsten Frederiksen.

Kommissionen ville oprindeligt blot lave ensartede regler for ophavsrettigheder i EF. Men efter et intenst lobbyarbejde fra den internationale musikbranche er det blevet til det nye forslag om direkte forbud mod udlån. Kommissionen har købt branchens påstand om at udlån og den efterfølgende piratkopiering svækker salget uden at kunstnere og udgivere

får økonomisk kompensation. Både den danske og internationale biblioteksforening forsøger nu at mobilisere offentligheden mod direktivet.

»Det bliver svært, for vi er først kommet ind nu, hvor løbet er ved at være kørt. Hverken vi eller f.eks. Statens Bibliotekstjeneste var informeret om de radikale forandringer, EF nu lægger op til på biblioteksområdet,« siger Carsten Frederiksen.

Kulturministeren går imod EF's udlånsdirektiv

“Danmark tager skarpt afstand fra en EF-harmonisering af reglerne om biblioteksudlån. Det har jeg utvetydigt tilkendegivet over for mine europæiske ministerkolleger, og dette standpunkt er også klart gjort gældende under de igangværende direktivforhandlinger i Bruxelles. Det er i øvrigt mit indtryk, at et betydeligt flertal af de andre EF-lande ligeledes er imod, at det almindelige offentlige udlån skal reguleres og harmoniseres i et EF-direktiv,” udtaler kulturminister Grethe F. Rostbøll (KF). Udtalelsen kommer på baggrund af de seneste dages avisomtale af et EF-direktivforslag, der bl.a. handler om biblioteksudlån. Sådant som de danske regler er i dag, kan ophavsmanden forbyde biblioteksudlån af videofilm og edb-programmer. Derimod kræves der ikke samtykke til udlån af bøger og plader.

Kulturministerens pressemeddelelse, 5. februar 1992

Ingen skød vildanden ned, selvom historien intet havde på sig. Allerede ifølge det oprindelige forslags artikel 4 (næste side) skulle medlemsstaterne have mulighed for at gøre undtagelser i forbindelse med offentligt udlån, men det skulle sikres, at ophavsmændene kompenseres, når værkerne gøres til genstand for offentlige udlån, og det blev de allerede efter den danske bibliotekslov, som var beskrevet i forslaget. Bogforlag var slet ikke nævnt blandt de rettighedshavere, der fik tildelt en selvstændig udlåns- og udlejningsret i direktivet, så frygten for, at forlagene skulle kunne bremse udlån af bøger, var på alle måder grundløs.

Ikke desto mindre tog Socialdemokratiet sagen op i Folketinget, hvor kulturminister Grethe Rostbøll prompte tog affære. I en pressemeddelelse udtalte hun, at Danmark tog skarpt afstand fra en EF-harmonisering af reglerne om biblioteksudlån. Det havde hun gjort klart under de igangværende direktivforhandlinger, sagde hun. Kommissionen lagde dette ikke-eksisterende problem i graven med en erklæring om, at den danske bibliotekslov opfyldte kravene til direktivet.

Den foreslåede artikel 4 blev i det endelige direktiv gennemført som artikel 5. Formodningsreglen til fordel for producenter gav anledning til en uoverdragelig ret til vederlag til ophavsmænd, og den blev flettet ind som artikel 4.

Jeg var skuffet over, at bibliotekerne kun kæmpede for et frit udlån af bøger og musik. Uden kamp overlod de til FDV og IFPI at kontrollere, hvilke videofilm der måtte udlånes. Dét så de ikke som et angreb på informationsfriheden!

Ad artikel 4

- “Kommissionen finder, at gældende danske lov om offentligt udlån opfylder kravene i artikel 4.”

Erklæring til optagelse i Rådets protokol, 26. maj 1992

Artikel 4: Indskrænkninger i eneretten til udlån

- 4.1 I henhold til artikel 4 har medlemsstaterne mulighed for at gøre indskrænkningerne i den i artikel 1, stk. 1, foreskrevne ophavsretsaserede eneret, for så vidt angår en eller flere kategorier af værker.

Til forskel fra udlejning sker offentligt udlån primært fra offentlige biblioteker. I overensstemmelse med de erfaringer, man har gjort i mange lande verden over, er de nationale lovgivere ofte ikke indstillet på at tillægge ophavsmænd og indehavere af beslægtede rettigheder en ret til at tillade eller forbyde udlån af deres værker på offentlige biblioteker. Det hævdes, at offentlighedens adgang til bøger på offentlige biblioteker skal sikres af kulturelle grunde, navnlig med henblik på den almindelige folkeoplysning. Dette mål ville ikke kunne sikres opfyldt, dersom man hjemlede en eneret til udlån, der altid indebærer beføjelse til at forbyde udlån.

På denne baggrund synes den bedste løsning at være, at medlemsstaterne gives mulighed for - i stedet for en eneret i henhold til artikel 1, stk. 1 - at indføre foranstaltninger i form af en ret til vederlag til fordel for i hvert fald ophavsmænd som kompensation for den omfattende brug af deres værker på biblioteker. For at nå dette mål er det ikke nødvendigt at basere en sådan vederlagsret på ophavsretlige bestemmelser.

Medlemsstaterne skal have det størst mulige spillerum med hensyn til udformningen af de forskellige foranstaltninger. De kan f.eks. hjemle en ret til vederlag, men hvor de enkelte rettighedshavere ikke individuelt kan gøre krav gældende. Medlemsstaterne kan ligeledes selv bestemme, for hvilke kategorier af værker - f.eks. bøger, lydoptagelser, videokassetter - de i artikel 4 nævnte undtagelsesforanstaltninger skal gælde, dvs. for hvilke kategorier eneretten skal erstattes med en ret til vederlag, og hvorvidt denne vederlagsret kun skal tilkomme ophavsmænd eller også indehavere af tilgrænsende rettigheder, herunder navnlig udøvende kunstnere.

Kommissionens direktivforslag (fra del 2), 24. januar 1991

*Artikel 4***Ret til rimeligt vederlag,
som der ikke kan gives afkald på**

1. Ophavsmænd og udøvende kunstnere, der overfører eller overdrager retten til at udleje et fonogram, en original film eller en kopi af en film til en producent af fonogrammer eller film, bevarer retten til at oppebære et rimeligt vederlag for udlejningen.

*Artikel 5***Indskrænkninger i eneretten
til offentligt udlån**

1. Medlemsstaterne kan gøre indskrænkninger i den eneret, der er omhandlet i artikel 1 med hensyn til offentligt udlån, såfremt i det mindste ophavsmændene oppebærer vederlag for sådant udlån. Medlemsstaterne skal frit kunne fastsætte dette vederlag under hensyn til deres målsætninger for fremme af kulturen.

Rådets Direktiv 92/100/EØF (låne/leje-direktivet), 19. november 1992

Forslag til EF-direktiv om udlejnings- og udlånsrettigheder

Kulturministeriets repræsentanter i EF-arbejdsgruppen er J. Nørup-Nielsen og Peter Schönning. De oplyste bl.a., at et klart flertal i arbejdsgruppen, herunder Danmark, er imod at regulere udlån i direktivet, herunder art. 4 om biblioteksafgift. De har følge af repræsentanterne fra Belgien, Portugal, Irland, Italien og Frankrig, mens repræsentanterne fra Holland, Tyskland og England går ind for direktivets forslag. Det er tankevækkende, at det først og fremmest er de sproglande, der har chancer for at hente penge ind fra udlandet til deres forfattere, der går ind for direktivforslaget.

Biblioteksstyrelsens nyhedsbrev nr. 4/91, 22. oktober 1991

Direktivets gennemførelse i Danmark

I Biblioteksstyrelsens nyhedsbrev blev der tærsket langhalm på den tvivlsomme historie om biblioteksafgiften. Det lignede en Schlütersk vildledningsmanøvre, og den mistanke blev bestyrket af, at Peter Schönning og J. Nørup-Nielsen var de to danske repræsentanter i EF-arbejdsgruppen og således kilden til historien.

Jeg skylder at fortælle, hvorfor jeg til Kommissionen ikke alene klagede over FDV, men også over Danmark (side 140). Efter vedtagelsen af § 23, stk. 3, skrev jeg til Kulturministeriet for at få afklaret de praktiske konsekvenser. Lightning var udgiver og distributør og havde vel adgang til det danske udlejningsmarked, ikke sandt? Fuldmægtig Niels Yde afviste med et krav om, at det skal dokumenteres, at distributøren er autoriseret til at give samtykke til udlejning "i Danmark", og på den måde udelukkede han alle andre end FDV.

Hvad menes med "ophavsmandens samtykke"? Medieretskonsulent J. Nørup-Nielsen, der var med til at "glemme" § 25 i 1984, svarede, så det var klart, at han tænkte på FDV og ikke på filminstruktøren. Han var også Johan Schlüters mand.

Endnu er ingen af de centrale bestemmelser gennemført i Danmark. FDV vedblev at kontrollere al udlejning i Danmark, indtil streaming overtog det marked. Ingen har spurgt om tilladelse hos ophavsmændenes, der heller ikke fik en økonomisk andel af udlejningsmarkedet i Danmark. Kun én lille, bitte detalje fra direktivet er gennemført, og den var så ubetydelig, at det under behandlingen af den blev sagt, at den lige så godt kunne udelades. Denne "detalje" er hovedemnet i del 4.

Under henvisning til Deres brev af 20. juli 1989 kan det i forlængelse af ministeriets tidligere skrivelse af 17. juli 1989 oplyses, at ved "ophavsmandens samtykke" må man i overensstemmelse med almindelig sprogbrug forstå, at der skal foreligge accept fra den/de, der har ophavsrettighederne til det pågældende værk eller fra den/dem, som måtte have fået rettighederne overdraget.

Kulturministeriets J. Nørup-Nielsen til Laserdisken, 6. september 1989